

682

201/907

DVPPB

SDAP

1925

027

DE VOLKSSCHOOL IN GEVAAR

REDE

**UITGESPROKEN VOOR HET
DEMONSTRATIEF KONGRES
VAN S.D.A.P. EN N.V.V OP
19, 20 EN 21 SEPTEMBER 1925
:: TE 'S-GRAVENHAGE ::**

DOOR

A. H. GERHARD
LID VAN DE TWEDE KAMER

1925

N.V. „ONTWIKKELING” - AMSTERDAM

DE VOLKSSCHOOL IN GEVAAR

Bij de opdracht om de resolutie, die u reeds is voorgelegd, hier in te leiden, stond ik voor de vraag, op welke wijze dat zou moeten plaats vinden, waartoe ik voor mijzelf moest uitmaken, wat de eigenlijke strekking van de toelichting zou zijn.

Het lag voor de hand — zoo leek het mij ten minste toe — dat de betekenis van dit kongres ook in de inleidingen moest tot uiting komen en ik geloof mij niet te vergissen, als ik zeg, dat dit kongres in het bijzonder in het teeken staat van verweer tegen wat ons bedreigt.

In die opvatting leek het mij juist om te beginnen met voor elkaar duidelijk en klaar vast te stellen, wat wij niet willen en wat wij onder alle omstandigheden en met kracht zullen tegengaan.

Daar was alle aanleiding toe.

Onze indruk, dat wanneer aan den heer Colijn zou worden opgedragen een Kabinet te vormen, deze in het bijzonder zijn stempel zou zetten op de Regering, werd versterkt, toen wij vernamen, wie als Minister van Onderwijs zou optreden en die werd nog meer versterkt, toen wij de troonrede lazen.

Ik geloof, dat het goed is om ons nog even voor oogen te stellen, wat daarin staat ten aanzien van het onderwijs en wat daarvan de strekking is. Wij lezen: „dat op het gebied van het lager onderwijs het oog gericht blijft, zoowel op het houden van de kosten van het onderwijs binnen redelijke grenzen, als op het wegnemen van onnoodige beperkingen van de vrijheid van het onderwijs.”

Daarmede is dus onomwonden verklaard, dat het regeeringsbeleid, hetwelk wij krijgen, hetzelfde zal zijn als dat, wat het aan het einde van de vorige periode was en dat men zooveel mogelijk op het wegnemen van de beperkingen van de vrijheid van het onderwijs, zooals hier staat, het oog gevestigd houdt.

Vergadering, wanneer wij ons nog eens herinneren, wat het hoofdkenmerk der geschiedenis van het onderwijs was de laatste jaren, dan moet dit op den voorgrond komen — en ik stel er prijs op daarmede te beginnen — dat met de krachtige medewerking van de politieke vertegenwoordiging van de arbeidersklasse in Nederland, gedreven door een gevoel van rechtvaardigheid, in onze schoolwetgeving het beginsel van de pacificatie, zooals het genoemd wordt, maar dat eigenlijk behoort te heeten: het beginsel der financieele gelijkstelling is opgenomen.

Ik herhaal: met onze krachtige medewerking.

Die medewerking werd verleend in — en ik aarzel niet de woorden te gebruiken, die ik van plan ben te zeggen — de thans ijdel gebleken verwachting, dat nu met de medewerking van de rechtsche partijen, wien met onze medewerking recht is gedaan, het onderwijs in Nederland voor de volksklasse zou worden verbeterd.

Ik herhaal: in de ijdel gebleken verwachting.

Kongres, de zaak staat eigenlijk nog een beetje ernstiger.

Ik haal aan, wat in „De Bode”, die thans is verschenen, reeds is vermeld en ik verheug er mij in, dat dit punt, dat reeds in de pers staat, bij deze gelegenheid weer in het volle licht zal worden getrokken dat n.l. mannen in de zoogenaamde Bevredigings-kommissie, uit welke arbeid de Onderwijs-wet-1920 is voortgekomen (een wet volkomen in overeenstemming met de grondslagen, die door die kommissie waren gelegd), de heeren De Savornin Lohman, Van der Molen, Nolens, Van Veen, Van der Voort van Zijp en Van Wijnbergen, van oordeel waren, dat wanneer men het toenmalige subsidiestelsel wat had veranderd, dat geen bevrediging kon geven, maar dat aan den schoolstrijd een einde kon komen, indien de beginselen der bevredigingskommissie wet werden.

Vergadering, wil even daaraan ten volle uw aandacht wijden! dat in die kommissie alle leden van rechts verklaard hebben, dat met de aanvaarding der beginselen der kommissie, zooals ze thans belichaamd zijn in de wet-1920,

de schoolstrijd een einde had genomen, voor zoover het betrof den onderlingen strijd tusschen bijzondere en openbare school, voor zoover het gold haar sociale positie. Niet de paedagogische strijd zou geëindigd zijn! Het is ten volle, óók in de Kamerzitting, toen erkend, dat nu er geen kwestie meer kon zijn van onrecht, naar welke zijde ook, er ook een eerlijke, maar dan ook volkomen toelaatbare konkurrentie mocht zijn tusschen bijzonder en openbaar onderwijs.

Wij hebben toen zelfs de verwachting durven uitspreken, dat indien het een volkomen eerlijke konkurrentie werd op paedagogisch gebied de openbare school den strijd in gerustheid kon aanvaarden.

Wat geschiedt daarna?

Er verschijnt — en dat is niet zonder beteekenis — een brochure: „De toekomst der lagere school”, door Dr. van der Vaart Smit.

Op zichzelf zou die brochure geen aanleiding geven om ze hier speciaal te noemen, maar het feit, dat in deze brochure een inleiding staat van den heer H. Colijn, denzelfde, die thans als Minister-President optreedt, en dat in die inleiding door hem geschreven zinnen staan, die ons niet alleen het recht geven, maar ook nadrukkelijk den plicht opleggen ze naar voren te brengen, geeft daartoe wel aanleiding.

Wat zegt nu de heer Colijn?

„Twee jaar geleden verscheen in „De Standaard” een serie hoofdartikelen onder den titel: Om de vrijheid der school. De in deze brochure neergelegde gedachten sluiten zich nauw aan bij die, welke in de genoemde artikelenreeks tot uiting kwamen.”

Dat wil dus zeggen, dat deze brochure beschouwd mag worden als een extra-parlementair program voor den onderwijsminister in deze Regeering.

In deze brochure wordt ook, vrijwel in denzelfden zin als de heer Colijn indertijd in „De Standaard” schreef, dit beginsel verkondigd, dat het uit moet zijn met de quasi-achteruitstelling van het bijzonder onderwijs.

In deze brochure komt onverzwakt voor den dag, de toepassing van wat reeds door Kuyper indertijd was gezegd, maar wat in de bevredigingskommissie eigenlijk werd begraven: dat de openbare school moest verdwijnen en de bijzondere school regel zijn.

Gelukkig — en, vergadering, het is goed ook dat weer precies te zeggen — gelukkig is in de huidige onderwijswet — ik heb het nog niet over de toepassing daarvan — het beginsel behouden, dat de openbare school de regel is, al staat vast, dat, natuurlijk, wanneer geen openbare school verlangd wordt of absoluut niet noodig is, ze niet behoeft te worden opgericht.

Dat was een standpunt, dat feitelijk altijd, ook door ons, is verdedigd en in de huidige wet is behouden.

Het beginsel: overal, waar het verlangd wordt, behoort een openbare school te komen, is het beginsel van deze wet.

Met dat beginsel van de wet hebben de door mij genoemde heeren zich vereenigd in de bevredigingskommissie; zij hebben zelfs gezegd, dat met de aanvaarding daarvan de schoolstrijd is geëindigd.

Wat staat er nu in die artikelen in „De Standaard” met het oog op de bezuiniging? Want de heer Colijn herinnert in zijn inleiding er aan, dat hij reeds in 1924 gezegd heeft: de eenige punten, waarop bezuinigd kan worden, zijn onderwijs en defensie.

In die artikelen wilde men, dat de Staat zich eigenlijk heelemaal onttrok aan den onderwijsplicht en alleen uitsprak, dat ieder — knoop dat goed in uw ooren —, elke vereeniging, of groep van menschen, die een school wilde hebben, een sommetje in de hand kan krijgen en dat, wie dan meer wilde doen dan wat gerekend kon worden te zijn het strengst doorgevoerde minimum van eischen — en natuurlijk zoo goedkoop mogelijk uitgevoerd — het uit eigen zak kon doen.

Wie dat zoo hoort, kan licht komen tot de gedachte, dat zoo iets op den duur toch niet onuitvoerbaar zou zijn.

Wel zegt de heer Colijn, dat het voor het oogenblik nog niet kan, maar het moet er toch op den duur van komen.

Wanneer men zegt: ieder kan een zeker minimum bedrag krijgen en is verder vrij om aan die school zooveel meer te doen als hij verlangt, lijkt het, ik herhaal het, alsof het niet volkomen onuitvoerbaar zou zijn.

Maar, mijne vrienden, zoolang in Nederland het onderwijs bij de wet is geregeld, is er geen heviger, ik voeg er zonder aarzelen aan toe, geen gemeener aanslag op het volksonderwijs gedaan dan in die artikelen van „De Standaard”.

Ik zal u uitleggen waarom.

Want wat beteekent het eigenlijk? Om dat te begrijpen is het weer noodig, ons te herinneren wat de grondgedachte was van de bevredigingskommissie.

De grondgedachte van de bevredigingskommissie, neergelegd in de wet, was het beginsel, dat onzerzijds met gejuich is begroet, dat door alle onderwijsorganisaties, van welke kleur ook, met geestdrift is ontvangen, op de verwezenlijking waarvan sedert jaren werd aangedrongen, het beginsel van de erkenning van het recht — ik spreek nu de taal uit de kapitalistische maatschappij — ook van het minste arbeiderskind op een zoo volledig mogelijke schoolontwikkeling.

Of dat beginsel precies wordt toegepast, is een kwestie, waarover wij op het oogenblik niet behoeven uit te weiden, maar het was het beginsel, dat er geen onderscheid in de lagere schoolontwikkeling zou zijn, dat alle kinderen onder gelijke omstandigheden en onder gelijke mogelijkheden — hun volledige ten minste lagere schoolontwikkeling zouden krijgen.

Ik wensch op deze plaats tegenover de vele grieven, die ik niet voor mijn persoon, maar als sociaaldemokraat, tegen den afgetreden minister van Onderwijs heb, te erkennen, dat hij, de christelijke minister, met groot nadruk dat beginsel in de wet steeds heeft verdedigd.

Wat wil dat zeggen?

Dat wil zeggen — en wederom verzoek ik scherp gehoor —, dat alle verbeteringen in het onderwijs, die aan de kinderen der meergegoede klassen in de lagere school ten beste komen, noodwendig ook ten gunste moeten komen van de minste der klassen in onze maatschappij.

Het is de moreele beteekenis van het zooveel gesmade begrip der eenheidsschool, die de zegepraal was van wat de arbeidersklasse jarenlang had verdedigd: onze kinderen zullen niet achter mogen staan bij de andere.

Wat beteekent nu dat voorstel uit „De Standaard”, dat met alle kracht wordt verdedigd, ook weer in deze brochure? Dat binnen een minimum aantal jaren het arbeiderskind, het volkskind, zelfs uit zeer onderscheidene klassen, met het slechtste minimum van onderwijs tevreden zal moeten zijn, terwijl de klasse der beter gesitueerden de bevoegdheid krijgt om het onderwijs van hun kinderen zoo goed in te richten als zij het zelf verlangt, wat hun te gemakkelijker zal vallen, als de algemeene kosten van het onderwijs tot het laagste minimum worden neergedrukt.

Het is het absolute herstel van de zooveel gesmade standenschool.

Dat is eigenlijk, wat in deze brochure wordt bedoeld en door den heer Colijn wordt ondersteund, wat in die „Standaard”-artikelen was voorgeschreven en wat de toekomst is van ons onderwijs.

Mijne vrienden, weet ge nu, wat het zeggen wil: op het wegnemen van onnoodige beperkingen van de vrijheid van het onderwijs zal worden toegezien?

Dat slaat niet op de paedagogische beteekenis, want de paedagogische beteekenis van vrijheid van onderwijs, door ons erkend als wenschelijk, komt ook in onze resolutie tot uiting.

Het beteekent dit: dat juist in de huidige wet het bijzonder onderwijs nog veel te veel onder kontrôle staat van de overheid en haar organen.

De bijzondere school heeft reeds al het geld, dat zij noodig heeft, maar daarmee is ze niet tevreden: zij wil het geld, dat zij voor de school ontvangt besteden zonder eenige kontrôle van de zijde der overheid. Het Schoolbestuur de absolute meester in de school, de Staat betaalt alleen, wat noodig wordt geacht voor het uiterste minimum, dus ook voor de openbare school en voor de rest bemoeit de overheid zich met niets dan met een soort politieel toezicht.

Woordelijk lezen we in meergemelde brochure, op bl. 57: „Dit minimum zal landelijk bij algemeenen maatregel van bestuur moeten worden vastgesteld en zal in overeenstemming moeten zijn met het minimum-peil van volksontwikkeling, waarvoor de school geacht kan worden minstens te moeten zorgen.” Dit geldt ook voor den bouw en de inrichting der school. „Landelijk”

staat er, dat wil dus zeggen, dat het minimum der achterlijke streken de norm zal zijn voor het geheele land.

Ziedaar het wezen van de brochure van Dr. van der Vaart Smit, dat is hetgeen, waarop de heer Colijn aanstuurt.

Hij stuurt er op aan, omdat daarmee juist een van de belangrijkste eischen, die wij stellen kunnen, op geweldige wijze wordt verzwakt. De weg, dien wij betreden hadden, helaas met zeer veel beperkingen, maar die ten minste was de goede weg, wordt volkomen afgesneden.

Het groote beginsel, waarvoor niet alleen sociaal-demokraten, maar bijna alle partijen ter linkerzijde — al is het dan ook helaas in de latere jaren veel verzwakt — steeds met kracht hebben gestreden, was, dat het onderwijs een voorwerp van staatszorg is. Natuurlijk, het onderwijs is ook een zaak van de ouders, maar — en nu zeg ik het met mijn eigen woorden — bovenal is het onderwijs een zaak van het kind. Het kind — dat heeft de geschiedenis geleerd — moet, ik zou geneigd zijn te zeggen: voor zijn heiligst recht op volledige ontwikkeling beschermd worden tegen alle maatschappelijke, tegenwerkende invloeden, die helaas honderdduizenden ouders dwingen om in te gaan tegen wat eigenlijk het recht van hun kind is.

Wij hebben altijd gevoeld: het recht van het kind op volledige ontwikkeling met kracht verdedigen en beschermen, dat kan alleen de Staat.

Waarom?

Omdat de gemeenschap er belang bij heeft, dat al haar leden op hun plaats tot volle ontwikkeling van gaven, krachten, neigingen kunnen komen.

Zij heeft er belang bij voor haar eigen instandhouding, dat haar leden het beste kunnen geven op de plaats, waarvoor zij het meest geschikt zijn.

Die gedachte, mijne vrienden, mag nooit worden losgelaten.

De gedachte, dat de zorg voor het onderwijs de eerste en voornaamste plicht is van den Staat en dat alle praatjes, alle redeneeringen alsof de ouders, zooals het in deze brochure staat, de eenigen zijn, die men over het onderwijs zou kunnen raadplegen, in den grond der zaak niets anders ten gevolge hebben dan de verscherping van de geweldige tegenstellingen, die er tusschen de verschillende klassen in de maatschappij bestaan.

Het wordt echter nog wat erger, wanneer in de brochure wordt gezegd, dat het met de onderscheiding van openbaar en bijzonder onderwijs uit moet zijn.

„Principieel heeft die onderscheiding voor niemand meer zin. Noodig is daarom tot het recht behoud van de vruchten van den schoolstrijd, dat de wet op dit kardinale punt gewijzigd wordt, want anders is de schoolstrijd totaal verloren.”

Mijne vrienden, hoort ge het verschil?

Geen tiental jaren geleden volkomen bevrediging, erkenning, dat de grondslag is waarlijk gelijkstelling. Zooveel jaren later wordt er gezegd: het moet gansch anders worden, de wet worde volkomen gewijzigd in haar grondslagen!

Nu behoeft ons dat op zichzelf niet te verwonderen.

Ik bedoel dit: dat de rechtsche partijen met een vroom gebaar en onder verwijzing naar Gods ordonnantiën trouwbrek wenschen te plegen, daaraan zijn wij langzamerhand gewend geraakt en de geschiedenis van artikel 40 van het Bezoldigingsbesluit is voldoende om te laten zien, dat men van de rechtsche partijen alles verwachten kan.

Wanneer men let op den nieuwen Minister, dan valt van hem zonder eenigen twijfel te erkennen, dat het een bekwaam man is.

Dat is echter mijn voornaamste grief tegen hem, want zijn bekwaamheid zal hij op een volkomen onjuiste wijze toepassen.

Wij kennen den nieuwen Minister als een dubbelgeheiden Calvinist.

Wij kennen hem als iemand, die niet schroomt — op zichzelf misschien een verdienste — van de macht, die hij heeft, gebruik te maken tot zegeviering van zijn eigen, speciale inzichten.

Wanneer wij nu zien, dat een van de eerste daden van dien Minister van Onderwijs was het nemen van een maatregel, die oogenschijnlijk van weinig beteekenis is, ten minste geen uitgebreide consequenties heeft, maar die in het wezen der zaak de meest volledige aanwijzing is van wat wij van hem te verwachten hebben, dan is die daad wel van beteekenis.

In Purmerend is een hoogere burgerschool. Bij die H. B. S. is een prachtige speelplaats. Die speelplaats is met groote kosten, mede door de hulp van Purmerend, tot stand gekomen. De Regeering heeft met Purmerend leentjebuur gespeeld om het maken van die speelplaats mogelijk te doen zijn.

Purmerend deed het, omdat wij toen in het tijdvak leefden van opkomende belangstelling in de lichamelijke opvoeding en men dus meende, dat een prachtige speelplaats, op die manier tot stand gebracht, een voortreffelijk hulpmiddel zou zijn om de lichamelijke opvoeding te bevorderen door ze ook beschikbaar te stellen voor anderen buiten de school.

Purmerend wil — het gebeurde in den afgelopen zomer — bij gelegenheid van een tentoonstelling een openbaar sportfeest geven en vraagt daartoe de beschikking over de speelplaats in den namiddag van den Zondag.

Tot nog toe was steeds door Minister De Visser een dergelijk verzoek ingewilligd.

De heer Rutgers weigert zonder meer.

Misschien denkt ge nu: is dat nu zoo'n gewichtig punt, dat men het in een demonstratief kongres ten gehoor moet brengen.

Vergadering, ik zeg: omdat het de meest demonstratieve daad was van den heer Rutgers, behoort het hier.

Want wat beteekent dit?

Voor den heer Rutgers doet het er niets toe of er honderdduizenden menschen zijn van een andere richting dan de zijne.

Hij stelt zich op het standpunt: ik heb de macht, ik ben voor de Zondagsheiliging, gij allen zult doen, wat ik wil.

En dat noemt zich een onpartijdig Minister!

Mijne vrienden, die Zondagskwestie zal nog een heele rol gaan spelen; zij bewijst, dat de heer Rutgers absoluut het recht van andersgezinden niet erkent. Hij zal slechts — dat voorspel ik u en ik weet heel goed, wat ik zeg, want op een andere plaats zal ik dat waarschijnlijk wel moeten herhalen — in datgene, wat hij met de wet in de hand niet anders kan maken, ook de rechten van andersdenkenden eerbiedigen.

Nu kom ik juist op een punt, dat voor ons van zooveel beteekenis is.

Mijne vrienden, een wet kan goed zijn; een wet kan ook slecht zijn. Maar wat men bijna altijd absoluut uit het oog verliest is dit, dat men met een goede wet dikwijls minder behaalt dan met een slechte, want het hangt er volkomen van af, hoe de wet wordt toegepast.

Wanneer wij dan zien, dat in de wet het recht op openbaar onderwijs erkend is en wanneer wij bijvoorbeeld zien, dat op het oogenblik in Vianden in de gemeente Cuyk aan een groot aantal kinderen openbaar onderwijs wordt onthouden, vraag ik u: gevoelt ge wel hoe juist het is, wanneer in de kringen van de deskundigen gevreesd wordt, dat een van onze kostbaarste goederen, dat is de openbare school in haar prachtig algemeen karakter, wordt bedreigd met den langzamen ondergang, terwijl men de wet in de hand heeft?

Mijne hoorders en hoorderessen! Ik geloof, dat wij met volle overtuiging mogen zeggen, dat wanneer dit kongres juist is gekarakteriseerd als een kongres van verweer, het misschien wel het allermeest een verweer is tegen de aanslagen op het onderwijs.

Vergadering, het onderwijs is niet altijd geweest het onderwerp van de volle belangstelling van de arbeidersbeweging.

Het is nog niet zoovele jaren, dat ook in de moderne arbeidersbeweging de beteekenis en de waarde van het onderwijs scherp worden erkend.

Niet, dat het vroeger niet zou gezegd zijn!

Neen, maar men is in de latere jaren meer tot het inzicht gekomen, dat goed onderwijs voor de jeugd een sociaal belang is voor de geheele arbeidersklasse, en dat het dus een van de zaken is, waarachter de gansche moderne arbeidersbeweging moet staan.

Dit is echter van buitengewoon groote beteekenis geworden na den oorlog.

Naar mijn gevoelen zijn op dit kongres, omdat zij kunnen geacht worden elkaars polen te zijn, de voornaamste punten, die in bijna alle redevoeringen,

die wij gehoord hebben, naar voren zijn gebracht: het onderwijs en de medezeggenschap.

Juist de toekomstige, grootere rol — ik mag dit hier zeggen, omdat ik het bij een andere gelegenheid in de Kamer ook gezegd heb — die de arbeidersklasse gaat vervullen (ik zeg „gaat”, want ook ik ben er van overtuigd, dat het onweerstaanbaar komen zal) in het bedrijfsleven, zal veel hogere eischen stellen aan de intellektuele dan aan de technische ontwikkeling van de arbeidersklasse in haar geheel.

Ik ben er eveneens van overtuigd — en dat is een punt, dat ik er meteen aan vastkoppel — dat de toenemende politieke macht, die ons dwingt om meer en meer een werkzaam aandeel te nemen in het bestuur van alle soorten van overheids- of semi-overheidslichamen, ook in toenemende mate hogere eischen zal stellen aan de ontwikkeling der geheele arbeidersklasse.

Wij willen daarmede niet zeggen, dat alle arbeiders en arbeidsters om een populair woord te bezigen, professoren moeten worden; aan het aantal professoren, die wij hebben, hebben wij eigenlijk al meer dan genoeg, zoodat er geen reden is om te hopen, dat alle arbeiders het zullen worden.

Maar dat is gansch iets anders dan aan de geheele arbeidersklasse een veel deugdelijker basis van ontwikkeling te geven, vanwaar men zich naar verschillende richtingen, in overeenstemming met aanleg en neiging, kan wenden.

Die eisch is slechts vervuld, daar kan geen twijfel meer over bestaan, wanneer een basis wordt gelegd, waarop alle kinderen van het Nederlandsche volk, zonder uitzondering, een behoorlijke en volledige schoolontwikkeling erlangen.

Daarom, vergadering, — en ik hoop, dat ge deze uitspraak nog wel eens nader zult willen overwegen — heeft de kwestie van het onderwijs voor de arbeidersklasse een veel grootere beteekenis gekregen, dan zij ooit gehad heeft, juist met het oog op de groote taak, die ik zoo even noemde.

Het is van belang op te merken, dat in alle redevoeringen, die wij gehoord hebben, is gesproken over de medezeggenschap en tegelijk over het ontzettende nadeel, dat steeds aan de arbeidersklasse op het gebied van de ontwikkeling is berokkend.

Die overweging maakt het nog duidelijker — dit om tot de tweede helft van mijn rede te komen — dat wij ons nu weer voor oogen moeten stellen, wat ons ontnomen is.

Op grond van de bezuiniging is het zevende leerjaar krachteloos gemaakt, het vervolgonderwijs, zooals het door een ander is genoemd „om hals gebracht”, het vervolgonderwijs, dat juist van zoo'n groote beteekenis moet worden geacht voor de ontwikkeling van onze arbeidersklasse met betrekking tot de groote taak, die haar in de toekomst wacht.

Dat alles en nog veel meer is ons ontnomen of is overgelaten aan de willekeur van de gemeenten, die absoluut de groote beteekenis van dit vraagstuk voor de massa niet overzien kunnen.

De moderne arbeidersbeweging, in het bijzonder de onderwijzersbeweging, zeer speciaal ook de S. D. A. P., is steeds opgekomen voor een verruiming van het onderwijs, een verscherping van den leerplicht en zelfs voor een verplicht volgen en een uitbreiding van het vervolgonderwijs.

Mijne vrienden, wanneer wij ons dit voor oogen stellen, moeten wij wel tot de uitspraak komen, dat de geheele moderne arbeidersbeweging juist ter zake van deze groote vraagstukken op de meest schandelijke wijze van al haar verwachtingen is beroofd.

Alles, wat ooit door ons werd gevraagd, niet door een enkele, maar door de gansche beweging, alles, waarvan wij met blijdschap konden getuigen, dat het in de wet van 1920 ten minste in principe was vastgesteld of dat er een begin van uitvoering aan gegeven was, dat alles is teruggedrongen op grond van de bezuiniging.

Wat doet nu de nieuwe Minister?

Terwijl er in de Troonrede over gesproken wordt, alsof wij toch eigenlijk in een heel, heel klein beetje — ze moesten er wel iets van zeggen —, in een ietwat — ik kan geen term vinden, die zacht genoeg is — minder moeilijke positie ons bevinden, wordt juist voor het onderwijs,

waarbij het heftigst is geprotesteerd tegen de bezuiniging, d.w.z. tegen de verslechteringen, verdere bezuiniging voorgesteld.

Dat kunnen wij verwachten in de komende jaren.

Vanmorgen werd gezegd — als er iets is betoogd, dat met volkomen instemming van het congres is beweerd dan was het dit —: indien men op dezen weg zou willen voortgaan, dan zal men gewaar worden, dat men tegenover zich heeft een krachtiger en sterker geworden arbeiderspartij, die een „halt” zal kunnen roepen.

Mijne vrienden, als het ergens voor noodig is, dan is het voor de jeugd.

Gisteren en vandaag is met ontroerende hartelijkheid, met een diep gevoel van teederheid en met een onverwoestbaar geloof, door menigeen op deze plaats gewezen op de jeugd.

Troelstra zei — en het was zeer merkwaardig, dat Troelstra dit zei —: met de ouden zal het wel gaan; daar zal wel wat gehaspel onderling wezen, maar die zullen het met elkaar moeten en kunnen vinden, maar in de jeugd, daar ligt onze toekomst, daar ligt onze hoop.

Maar zoudt ge meenen, mijne vrienden, dat bij het hoogere peil, dat de arbeidersklasse gelukkig heeft bereikt, men ook niet tot het inzicht is gekomen, dat als de jeugd die hoop zal moeten verwezenlijken, de beloften zal moeten vervullen, die wij in haar vinden, zij er niet anders toe in staat zal zijn dan wanneer wij zorgen, dat die jeugd de meest deugdelijke, goede en krachtige ontwikkeling erlangt?

Mijne vrienden, ik waag het er te zeggen, dat indien de gansche arbeidersklasse niet onverzwakt zal opkomen tegen alles, wat ons onderwijs bedreigt, zal opkomen voor alles, dat aan ons onderwijs is ontnomen en niet met nog meer kracht wil opkomen voor wat aan het onderwijs toekomt, niet met volle kracht achter deze eischen zal staan, dan mag zij niet zeggen, dat zij haar hoop heeft gesteld op de jeugd.

Want wat wij van de jeugd verwachten, wordt een zware plicht voor ons anderen.

Daarom, mijne vrienden, heb ik mij er zoo over verheugd, dat ook het onderwijs op het demonstratief congres een plaats vond.

Want dit moet worden een demonstratie van het oervaste voornemen om niets toe te laten, voor zoover onze macht reikt, dat de wezenlijke waarde van het onderwijs aan de jeugd vernielen kan, niets toe te laten van wat in strijd is met de mooie gedachte, die altijd voor ons zoo'n hooge gedachte is geweest, dat naast de erkenning van het recht van ieder om voor zijn kinderen zulk onderwijs te verlangen als naar den geest door hem wordt gewenscht, toch de idee van de voor allen gelijk toegankelijke school, die zich slechts richt op de zedelijke en intellectueele ontwikkeling van het kind op een algemeene basis, met kracht wordt gehandhaaft en verdedigd.

Ik geloof, dat dit standpunt ook door het congres wordt ingenomen, want het is niets anders dan de bevestiging van wat altijd en altijd is gezegd.

Resumeerende mag ik dus verklaren: dat wij met kracht ingaan tegen elken aanslag op het onderwijs; vierkant wijzen wij af al wat van de anti-revolutionnaire zijde door mannen als de heeren Colijn en Rutgers wordt gepropageerd als idealen — hetgeen zij als idealen mogen propageeren, maar wat voorgesteld wordt als datgene, wat zij straks in de wet tot verwezenlijking willen brengen; met nadruk wordt door ons geëischt het herstel van de verslechteringen.

Ik weet heel goed, dat wij in onze resolutie eigenlijk bescheiden zijn; in onze resolutie hebben wij inderdaad niet meer geschreven dan het minimum.

Wil dat zeggen, dat de massale wenschen, die gekoesterd werden zouden zijn verdwenen? integendeel!

Ik wil hier een woord overnemen, dat ik gehoord heb van Troelstra; de groote politieke ontwikkeling van de arbeidersklasse blijkt ook hieruit, dat zij niet alleen haar kracht wil gebruiken, maar dat zij ook begrijpt, hoever haar kracht reikt.

En juist dat komt ook in deze resolutie uit.

Wij willen geen opgewekte verwachtingen geven; wij willen niet doen alsof wij hier willen schermen met fraaie beloften.

Wij willen slechts datgene, waaromtrent wij de innerlijke overtuiging hebben, dat het mogelijk en bereikbaar is binnen de periode van strijd, die voor ons ligt.

Vandaar, dat wij slechts spreken van „opheffing van de onderwijsverslechtingen, die in de laatste jaren zijn aangebracht; in de eerste plaats weder invoering van het verplichte zevende leerjaar en onverwijld invoering van den zevenjarigen leerplicht; wettelijke regeling van het voorbereidend onderwijs; verplicht vervolgonderwijs”.

Niemand kan verwachten, dat wij daarmede uitspreken onze algemeene opvatting omtrent de toekomst van het onderwijs en dat doen wij ook volstrekt niet.

Neen, het is datgene, wat, indien de arbeidersklasse in zichzelf geloofd, als bereikbaar wordt gevoeld in deze komende periode. In dien zin moet ook de resolutie worden gelezen.

Deze resolutie, waarvan de eind-redactie in volledige overeenstemming van de besturen van partij en vakverbond is vastgesteld, sluit zich nauw aan bij de resolutie, die betrekking heeft op de medezeggenschap, want het principe van de medezeggenschap wordt hier gevoeld als een algemeen beginsel, dat in alle bedrijven en in alle diensten moet worden toegepast.

De resolutie luidt als volgt:

INZAKE HET ONDERWIJS.

„Het congres van de Sociaal-Democratische Arbeiderspartij in Nederland en het Nederlandsch Verbond van Vakvereeningen, gehouden op 19, 20 en 21 September 1925 te 's Gravenhage;

van oordeel, dat de geheele samenleving, maar vooral de arbeidersklasse voor haar tegenwoordige en nog meer voor haar toekomstige taak op politiek, economisch en cultureel gebied, het grootste belang heeft bij de sterkst mogelijke verhooging van het peil der algemeene volksoontwikkeling, waarvoor goed onderwijs den grondslag moet leggen;

verklaart het tot plicht van de geheele arbeidersklasse, om in het bijzonder met alle kracht te ijveren voor:

opheffing van de onderwijsverslechtingen, die in de laatste jaren zijn aangebracht; in de eerste plaats weder-invoering van het verplichte zevende leerjaar en onverwijld invoering van den zevenjarigen leerplicht;

wettelijke regeling van het voorbereidend onderwijs;

verplicht vervolgonderwijs in de arbeidsuren gedurende drie jaren;

uitbreiding van het vakonderwijs, mede ter opleiding van arbeiders tot medezeggenschap in het bedrijf;

verbetering van het leerlingwezen;

goed geregelde opleiding der leerkrachten, ook voor het nijverheids-onderwijs en behoorlijke salariering;

een schoolorganisatie in den zin eener democratische schoolinrichting, die de medezeggenschap van alle onderwijzers tot grondslag heeft en welke voldoende ruimte laat voor het individueel verantwoordelijkheidsgevoel van den onderwijzer;

ruime mogelijkheid voor de ontwikkeling van nieuwe richtingen op het gebied van onderwijs en opvoeding;

sociale voorzorgen ten behoeve der leerlingen;

tegensaan van elke noodelooze versnippering van het onderwijs met behoud van den grondslag der pacificatie;

krachtige handhaving van de positie der openbare school tegenover alle pogingen om het beginsel van de „pacificatie” te misbruiken tot een aanslag op haar voortbestaan.”

De Centrale Arbeiders- Verzekering- en Dep. bank

Rotatiedruk „Vooruitgang” — Amsterdam